

ЗОРАН АВРАМОВИЋ*
Института за педагошка истраживања
Београд

УДК 371.3:316.74:37
Монографска студија
Примљен: 22.08.2014
Одобрен: 18.09.2014

ПРОБЛЕМИ ИНОВАЦИЈЕ У РАДУ УНИВЕРЗИТЕТСКОГ НАСТАВНИКА

«Развој школског система може се успешно усмеравати само ако се зна шта он јесте, шта га чини, какве су замисли у његовој основи, потребе којима он одговара, узроци који су га изазвали»

(Диркем, 101)

Резиме: Основни проблем који се разматра у раду је криза иновације у раду универзитетског наставника. У савременим друштвеним и политичким условима изгубила се изворна идеја универзитета као заједница знања наставника и студента. Значење појма студирање је измењено. С једне стране, наступила је криза епистемолошких принципа науке (прагматизација, специјализације, комерцијализација, идеологизација). С друге стране, продор профит – оријентације у образовање утицало је на наставнички позив у смислу борбе за материјалну добит од професије. У таквим условима слаби иновациони напор наставника да унапреди свој рад. Теоријски рад обухвата социолошке и дидактичко-педагошке појмове за објашњење кризе иновације у делатности универзитетског наставника. Метод испитивања је теоријско-аналитички. Тврдње се заснивају на теоријско-логичкој аргументацији. Литература која се користи у раду је социолошко-педагошка. Шанса за иновацију је креативан однос према невидљивом знању и промени појма студирања. Неопходна је реафирмација класичне идеје универзитета као заједнице наставника и студента која сазнаје свеукупну стварност.

Кључне речи: иновација, универзитетски наставник, идеја универзитета

* zoran.a@sezampro.rs

Идеја универзитета, болоњска реформа и криза епистемолошких принципа. Универзитет као заједница наставника и студената је установа знања, образовања, науке, али и чинилац обликовања друштвеног живота људи. Историјски се предавања (*lectio*) са позивањем на ауторитете помера према истраживању. Хумболтова идеја универзитета је образовање кроз науку и аутономија у смислу слобода истраживања. На универзитету влада безусловна слобода мишљења о целокупној стварности као и повезивање наставног и истраживачког рада (Derida, 1993).

Једна од неупитних тврдњи о универзитету гласи да је развој друштва у нејтешњој вези са високошколским образовањем. Ова судбинска повезаност универзитета и друштва се односи на образовање националне елите која као митски Атлас на својим леђима носи укупни развој друштва. Универзитет је био центар ослободилачких тежњи нације, тако што је претходно извојевао аутономију научног и наставног рада на универзитету. И на развој српског универзитета гледа се кроз такву оптику: испуњавао је стручну, социјалну и културно-цивилизацијску функцију.

Савремено глобалистичко друштво мења традиционално значење универзитета. Наука и знање се економизују, функционализују, дробе. Студирање постаје масовно. Модерне технологије, информациони системи и телекомуникације мењају садржај и облике студирања. Одвија се инструментализација универзитета у свету глобалне економије. Универзитет све мање постаје место за идеје истине, правде, одговорности за друштво и човека а све више фабрика за производњу стручњака и повремено лаких диплома.

Болоњски концепт универзитета је усмерен према прагматичним потребама друштва, економски функционализован, прилагођен тржишту рада у наднационалним оквирима. Мисија универзитета, односно факултета наглашава посебан сазнајно научни профил у сва три циклуса студирања. Болоњски систем студирања омогућио је упис докторских студија студентима са сродних факултета. Тако неко ко је стекао мастер на музичкој академији, може да се упише на докторске студије на државном и приватном факултету. Поред неодговорајуће стручне припреме (знања) овај циклус студија се високо плаћа а то је добра зарада.

Криза науке је саставни део кризе болоњског концепта универзитета. Кризу епистемолошких принципа омогућавају неки процеси у научном и професорском раду, као и обрнуто. У науци данас изражене су тенденције прагматизације, фрагментизације, комерцијализације, идеологизације.

Прагматизација се испољава као подређеност политичким захтевима. Очигледна је превласт емпиријских истраживања и осека теоријских. Ово се уклапа у савремено схватање науке – применљива, практична, корисна знање.

Специјализација или фрагментизација је друга карактеристика науке данас. Када се погледају истраживачке теме, лако је закључити да се иде у микро проблем. Овај процес није скорашњег датума. „Наука је доспела до изузетног нивоа специјализације, какав је у прошлости био непознат, као и то да ће се такво стање одржавати и у будућности“ (Вебер, 1919. стр. 64). А шта тек рећи о постмодернистичком таласу одбацивања синтеза и окретање фрагментима. Они су расејани и имају сопствени смисао.

Комерцијализацију треба схватити као продор новца и тржишта у научну наставну делатност. То се не односи само на финансирање научних пројеката већ и наставничку делатност.

У моди је парола да је знање роба и да треба да иде на тржиште. Није спорно да и знање јесте роба, али дубоко је спорно да је свако знање роба. У науци постоје фундаментална истраживања која нису усмерена на тржиште. Постоје и експериментална истраживања која нису везана за тржиште. То су важне нијансе и уколико неко жели да компромитује научна знања онда треба да их декретом упуту на тржиште. У универзитетској настави комерцијализација знања је нешто што води у пропаст. Крајња последица таквог процеса је продаја знања или корупција у образовању. Највећи део универзитетске јавности бави се својим послом, и нема времена за овакве појаве. Оно мора пре свега да анализира узроке нелегалног и неморалног стицања новца у образовању.

Под *идеологизацијом* се подразумева подвргавање, отворено или скривено, научног рада и универзитетске наставе идеолошким потребама. Савремени свет полази од постулата да је развој знања а посебно научно знање окосница укупног друштвеног развоја. Са превлашћу идеологије грађанског друштва, један део социолошких истраживања је у знаку одбране ове идеје о друштву.

Укратко, таква је једна снажна тенденција савремене научне мисли. У њој не треба видети опасност за научна истраживања, али свакако представља једну претњу.

Значење иновације (промене). Иновација се ствара, шири, усваја и примењује. Она се односи на побољшања постојећег система образовања са становиште циљева, метода, облика и средства рада. Реч је увек о уношењу нечег новог у школски систем и праксу. Можемо да разликујемо иновацију усмерену на циљеве и усмерену на образовне

методе и поступке. «Педагошка иновација је свака свесно изведена и скорије настала промена која у односу на постојеће носи извесне нове моменте којима се у позитивном смислу мења (унапређује) суштина датог стања у васпитно-образовном процесу» (Влаховића, Б. 1994:30). Констатујемо да се користи појам промене и унапређивање. Примера ради, иновација је ако у образовни процес укључимо стандарде и евалуацију.

Проблем са појмом иновације је у његовој почетној замисли и остварењу. Ново се увек јавља као мисао, идеја. Али промена која је последица иновације није увек унапређујућа и позитивна. Резултати иновационог напора често се завршавају нежељеним резултатом.

Иновација је стална напетост између старог и новог. Њено идејно језгро је у томе како направити корак другачији од затеченог. Када се исправља део или целина система образовања, онда говоримо о променама. Када се мења део наставног програма или начин руковођења образовном установом. Разликујемо структурне (дубинске) као што су концепција образовања, начин финансирања, образовне политике, однос ученика/студента и наставника, организације школе, кадровски избори и парцијалне попут увођења новог предмета, начина усавршавања наставника.

Иновативне промене се одвијају у систему образовања или садржајима образовних и наставних програма? Да ли је реч о побољшању спољашњих услова или унутрашњих елемената система? На ово питање може се одговорити прецизирањем критеријума. Али, најпре, иновативна промена у систему образовања није самим тим и показатеља развоја? Промена као последица идеје о другачијем од онога што постоји може бити: 1) развојна, 2) привидна, 3) стагнирајућа, 4) опадајућа. Промена, надаље може бити промишљена, планска али и стихијска, брзоплета. Иновација образовања може да захвати један његов део (курукулум) а друге делове (усавршавање наставника) не дотиче. (Аврамовић, 2007).

Дакле, иновативне промене у образовању могу да буду различитог обима, садржаја и усмерења али оне нису самим тим и део развоја. Сваки развој, па и развој образовања, подразумева напредовање, побољшање у одређеној фази деловања за које одређена власт или друштвене снаге преузима одговорност.

Иновација образовања може да се одвија на два нивоа: 1) повезаност образовања са економијом, државом, демократијом, европским интеграцијама, 2) наставни програми, методе рада, наставници, ученици/студенти, евалуација .

Апорије иновација универзитетског наставника. Разматрање иновативних могућности универзитетског наставника условљено је бар са два чиниоца: 1) разликом између каузалног и доживљајног знања, 2) степеном студија (основне академске, мастер, докторске студије). Размотримо кључне елементе наставничке професије.

Какво је знање универзитетског наставника? У којој мери он може да има иновативан однос према научном знању? Да ли повезује наставни и научноистраживачки рад?

Научно знање подразумева теоријско мишљење, аргументацијски поткрепљене тврдње, смисао за критички однос према теоријама и подацима. Научно знање је најпоузданије и оно подразумева целину језичких исказа који су комуникабилни, искуствено проверени, кохерентни и практично применљиви.

Изван истинитог знања за универзитетског наставника не постоји друга истина. Знање је трагање за истином и увек постоји тензија између знања и незнања. Модерна теорија знања почиње од проблема а не од исказа, података и посматрања.

Иновативан наставник ће унапређивати своје знање, неуморно ће пратити научне часописе, литературу, научне конференције, у жељи да буде на трагу нових теорија и метода. Колико је наш наставник спреман да буде у токовима савременог знања. Потребно је проверити претпоставку да они наставници који брзо стичу знања нису припремљени за научну дискусију.

Универзитетски наставник излаже научне проблеме које студент може схватити и о њима донет властити суд. Избор чињеница, изграђивање појмова, одреживање предмета ствар су његове радозналости. Он пита, подстиче, сумња, критикује. Научно знање лишава свет његових чаролија.

Научно знање није само појмовно. Интуиција је веома значајна за научно сазнање. Нарочито у процесу откривања и решавања проблема.

Знање наставника универзитета је засновано на трагању за истинитим чињеницама. Ту имамо «рад појма» који је производ мишљења али и основно средство читавог научног сазнања. Друго поуздано средство научног сазнања је експеримент. Али, он зна да постоје и неугодне чињенице и то студенти треба да знају.

А то неће успети ако се строго држи предавања *ex cathedra*. Традиција наставника као предавача тече од времена установљавања првих факултета, од средњег века. Настава је предавање истине слично је догамама из верских књига. На универзитету се не предаје већ се студира.

Простор незнања и непознатог је огроман да би се сместио у предавачки час. Потребни су сараднички односи и истраживачка атмосфера. Предавачки факултет није прилагођен индивидуалности студента. Такав начин рада истиче говорну реч на рачун писане. «Ниједна културна личност није изграђена само на основу говорне речи» (Сергејев, Д, 1972).

Шта је могло да буде промена у традиционалном предавању. Само онај облик наставе који је ослобађао самосталност и активност студената. Био је то семинар. У семинару се не слуша и ћути већ говори, трага за решењима, постављају претпоставке, исправљају грешке. Наставник није у улози предавача већ сарадника који помаже и разговара. У делу предавања наставник излаже само оно што је кључни проблем, кључна идеја, што даје путоказе.

Саставни део семинарског рада је и менторски рад. Ментор је митски лик из Хомеровог епа Илијада и Одисеја. Полазећи у рат, Одисеј је своју породицу и свог сина поверио свом пријатељу Ментору да се стара о њима и да их води (помагање, усмеравање, мудро саветовање).

Предавачка настава полази од наставника као предавача истине. Менторска настава полази од истраживања као начина долажења до истине. Наставник и студент заинтересовани су за знање и истину. У таквој радној атмосфери ментор не стоји испред студента већ седи са њима и креће се између њих. Истина се стиче увидом а не предаје се. Студент је дошао на факултет да научи да мисли, чита, истражује, говори, пише. Он је субјект наставе а не објект.

Видљиво и невидљиво знање. Знање у образовним установама постоји у наставним програмима али и изван тих програма, тачније изван школе улази у учионицу. Настави предмет, речено је напред, дидатички је дизајнирана наука. Нема једнакости између наставног предмета, науке и животне стварности. Та разлика се појављује и у настави, па је наставник свакодневно углављен између видљивог и невидљивог знања.

Ова разлика видљивог и невидљивог знања појављује се и у делатности наставника. Под видљивим знањем подразумевају се она знања која обликује студијски програм, која су препознатљива за наставника и сваког компетентног субјекта изван учионице. То су знања из одређених научних дисциплина, тачније суштинска, релевантна, репрезентативна, тачна знања која се у процесу наставе «преносе» на студенте. Реч је о знањима из струке (чињенице, појмови, анализе, идеје, аргументи, тумачења, методе). (У школи се, по истраживањима Виготског, дете суочава са структурисаним системом знања и научним појмовима, односима између појмова.)

Каква је функције невидљивог знања? Обогаћује наставу, динамизује предавање, повезује чулно и духовно, олакшава трансфер знања, повезује учионицу са праксом, са стварношћу. Уколико би знање у школи остало само у оквиру програмског садржаја, сигурно је да би се елиминисала апликативна (практиковање знања) и интуитивна, знања неопредног сазнања стварности и доживљајно-афективна знања. Невидљива знања су прави начин да се превазиђе предавање знања које се засниван на гомилању чињеница и њихово запамћивање. А у њихов круг спада све што није обухваћено студијским програмом. Чак и када се универзитетски наставник распитује о ваншколским интересовањима студента, о приватном животу, о материјалним приликама у којима живи.

Коначно, невидљива знања омогућавају да се у великој мери испоље индивидуалне карактеристике наставника. Таквих разлика је мало када се наставници крећу у оквиру својих стручних компетенција (предметног знања). Тек искорак у невидљива знања допуштају наставнику коришћење и оних знања која су лична или изванпрограмска. Ово знање полази од претпоставке да појединац више зна него што може исказати (*we can do more that we can tell*). (Полањи, М. 1958).

Како иновативан наставник *практикује наставу*? Традиционална улога наставника је била заснована на хијерархијско-ауторитарној позицији наставника у односу на студента. То значи да је наставник имао целокупну власт над студентом (он је поседовао знање а студент је имао само да понови “наставничково знање”).

Наставник који је “истраживач истине” Карл Попер (1993) трага са студентима за истинитим знањима, за ваљаним тумачењима теоријских и методолошких замисли. У таквој настави нема монолога и слушања већ дијалог, расправу, трагање за аргументованим образложењима, вештина интерактивне комуникације, пажљивим слушањем студента.

У дијалогским расправама нема неразумљивих, «учених» термина ни неразумљивих речи.

Однос према студенту као иновативни однос. Како универзитетски наставник схвата улогу студента? По Максу Веберу, наставник треба да подучава студенте да доносе самостално судове и да прихвате постојање неугодних чињеница. Студент постаје демократски субјект у свим облицима наставе. Другим речима, студент губио објекатску улогу. Сарадња потискује некадашњу хијерархију. Циљ таквог приступа студентима је у томе што га подстичемо на самосталан одговор.

Посебно треба подвући оно што је Вебер формулисао као «прихватање неугодних чињеница». Студенти иновативног наставника су се

навикавали да постоје чињенице које иду у прилог њиховим објашњењима и разумевањима али и оне које су им супротне али тачне. Оне које су неугодне и које се морају прихватити због захтева истине. Самоактуелизујући приступ студентима управо је у подстицању њихове сазнајне способности.

Како оцењује студенте? Као и на предавањима тако и на испитима потребно је неговати сараднички однос. Дијалогски допринос студента током предавања цени се једнако као и знање показано на испиту. Не треба скрајнути однос студента према литератури. Другим речима, студент је обавезан да одговори на његова питања али има обавезу да сам предложи једну књигу из предметне области о којој би разговарао са професором. Тако се постиже комбинација репродуктивног и креативног приступа знању. Испит је такође прилика да се пита, подстиче, сумња, критикује.

Коју литературу тражи за спремање испита? «Иновација» професора који су инсистирали да се за студирање предметне научне дисциплине користи само њихов уџбеник или њихова књига права је супротност модерном схватању наставе и наставника. Универзитетски наставник предлаже списак литературе са својим одговарајућим књигама, али и са могућностима за студенску допуну. Сваки студент може да допише књигу за коју је сматрао да је релевантна за студијски програм. А то нам нешто казује о квалитету студија. Нема никакве сумње да је инсистирање на својим књигама и залагање за широк увид у литературу показатељ нивоа и вредности студијског предмета.

Какве су наставно-педагошке особине? Разматрање о иновативном наставнику увек је повезана са његовим карактеристикама, особинама, изврностима а односе се на знања, вештине, умећа, вредности у наставној делатности.

Он је познавалац знања из своје дисциплина. Препознаје се општим образовањем и личном културом. Примењује интерактивни метод рада у стицању знања. Његов стил педагошког понашања је демократски, а не ауторитарни или равнодушни. Једнако је обраћа пажњу на три фактора успешног студирања: 1) студент је субјект наставе, 2) студирање је процес изграђивања знања, ставова, знања, вештина, вредности, 3) наставник је стваралац позитивне климе на предавању.

Висока стручност, морална својства, педагошка култура и организација наставе су основне особине универзитетског наставника. Највећи број ових особина произлази из његове личности.

Питање морала и образовања је увек отворено. Стварање знања, његово преношење на младе чланове друштва, употреба знања за разне

циљеве појединачног и колективног живота у тесној су повезаности са моралом. Подсетимо на речи Џона Адамса из 1790. да је образовање доступно и лошим и добрим људима, да науку и знање користе за праведне и неправедне циљеве. Ова чињеница нас упозорава да не треба полагати велику наду у образовање уколико оно није повезано са моралном свешћу и понашањем.

Како бити иновативан универзитетски наставник у условима пада квалитета универзитетског образовања? Проблем наставничког кадра поставља се на приватним и државним универзитетима. На 17 универзитета у Србији, није могућно имати квалитетан кадар у високом проценту (неки твде да их реално има за пет). Постати професор универзитета то је рад који захтева десетак година у науци и просвети. Универзитет у приватном власништву се сналазе или довођењем професора са државних универзитета или довођењем стручњак из привреде и других професионалних области у наставу а затим брзо докторирање и избор у звање наставника.

Наставнички кадар се производи по убрзаној процедури. То је најбољније место приватних високообразовних установа. Старосна структура наставника на приватним универзитетима не може да буде млада. С обзиром на чињеницу да долазе већ формирани стручњаци из привреде и услуга, медија.

Променило се значења појма универзитетски наставник. Наставнички кадар се производи по убрзаној процедури. Болоњски систем је увео три циклуса високог образовања (основне студије, мастер и докторске) при чему је реално да се четири године после основних студија стекне докторска титула. Стицање научног знања и звања захтева стрпљив и напоран рад а не брзину.

Брзо произведени наставници немају педагошко искуство, њихови наставни планови и програми су импровизација, начин предавања је тајна а начин испитивања је да сви пролазе. На часовима читају своје књиге. Такви наставници не могу да буду посвећени настави и студентима (предавања су незанимљива, неинспиративна).

Масовна производња професора и давање доктората личи на елементарну непогоду. Од доктората се за неколико година стиже до редовног професора. Пре и после доктората нема никаквих радова ни у домаћим релевантним часописима а камоли на SCI листи (Индекс научних цитата). А по закону, доцент мора да има један, ванредни професор три, редовни професор пет са листе научних цитата.

Масовност је карактеристика приватних универзитета. Тачније трка за што већим бројем студента је логична с обзиром на профитну

основу делатности. Више студента више пара у џепу власника. Али, масовност и квалитет не иду заједно.

Студенти у већем броју долазе без јасног појма о студију. Долазе и одлазе са предавања кад хоће а од професора се тражи да их не увреди. Неспремност на испиту се оцењује позитивно тек у трећем или петом путу. Истине ради, има професора који држе до дигнитета знања и не прилагођавају се бизнис логици.

А уџбеничка литература је прича за себе. Има наставника који годишње објаве по два уџбеника као што има наставника без икаквих референци који пишу своје уџбенике.

И на универзитетима са државном својином стање квалитета није охрабрјује. У једном истраживању ставова универзитетских наставника о српском образовању добијени су следећи подаци. На питање о непотизму на факултету 50% је одговорило потврдно. На питање о корупцији потврдно је одговорило 23%. На питање да ли се после реформе снизио критеријум оцењивања потврдно је оговорило 78%. На питање да ли реформа високошколског система донела побољшање у квалитету и каснијој применљивости знања негативно је одговорило 65%. (Милан Пурић, Школовање губитника, *НСПМ* 7.11 2011.)

Свега 57 % професора способно је да ради са докторантима. Око 50% никада није публиковало рад у стручном часопису иако раде на Универзитету. Универзитет у Београду има 2000 публикованих радова годишње а 2.7000 професора. Не постоји адекватно вредновање факултета и универзитета. («Каскамо и за универзитетском Европом», *Политика*, 2. децембар 2011.)

Од 2.163 проверена научна чланка домаћих аутора утврђено је да су 240 плагијати или аутоплагијати. («Сорі-paste» користе и студенти и професори, *Политика*, 16. 12. 2011).

Европа 2020. године треба да има 40% високо образованих старости 30-40 година а у Србији 30% академица напусти студије. Четворогодишње студије у року заврши 10% а трогодишње 30%. Када се овоме дода чињеница да је велики долив мозга из Србије, да се знање стечено на српским универзитетима не користи у Србији, основано се можемо упитати – какав је то образовни капитал када 30% академица напусти студије а један незанемарив број одлази у иностранство?

Шта показују ови дескриптивни и статистички подаци? Да је приватни универзитет и његови факултети огрезао у бизнис расположењу. Стање на високошколским установама није промењено упркос страсним критичарима система образовања и захтевима за приватним сектором

образовања. Истраживање стања наставе и односа студената према настави показује до које мере се открива тенденција некавалитета. Импровизација наставе и брза зарада власника то је оно што карактерише рад овога факултета.

Па ипак, улазак бизнис логике у образовање не значи да су основне недоумице и противречности, које се тичу наставе (студирања) и државе, разрешене.

Знање је један од основних ресурса опстанка и развоја друштва и појединца. Постоје знања која нас воде у ропство и које воде у слободу, у истину или у заблуду, у опште добро и егоистички интерес. То су темељни разлози због којих организовано друштво мора преузети одговорност за стање и развој институција образовања и њихово функционисање.

Организовано друштво мора да брине и о начину на који се дозвољена знања преносе младима или свим члановима друштва. Ко изводи наставу на приватним школама и факултетима? Замислимо ситуацију да сви захтеви за оснивање школа и факултета буду одобрени. Прва ствар на коју се мора помислити, тиче се стручности и броја професора који треба да обављају наставничку делатност. Држава озаконљује поступак уласка у професију наставника и самим тим контролише њихов рад. А ако није јасан однос легалног и нелегалног у образовању, још мање ће бити контроле над оним кадровима који су «наставници» у тим школама. Када се појави конкурс за неколико приватних факултета, упућени читалац ће најпре да се запита откуда толики број професора за нове наставне дисциплине! Ко су нови наставници? Какав је њихов статус? Да ли гости или су стално запослени? На већини виших школа и факултета ствар у овом погледу је непрозирна. Наставници трче са једног на друго предавачко место а да није јасно каква је њихова стручна спрема. Они «производе» некакве уџбенике и продају у великом тиражу студентима. А студенти уписују средње и више школе у нади да ће стећи стручно знање.

У сенци прокламоване дерегулације образовања, шири се бизнис без контроле. У образовање улази разнолики капитал (видети сајт Министарства просвете ко је све оснивач средњих школа) али претпоставимо да је то чист новац. Међутим, неке средње школе прикривају цену школовања што је необично за институцију тржишта.

Бизнис није освојио само приватни сектор образовања. Он постаје саставни део пословања и државних факултета и високих струковних школа. Када се сагледају ванбуџетски приходи неких факултета и висина школарине која на неким факултетима износи више него на приват-

ним факултетима, онда се морамо упитати каква је то врста приватизације државних факултета и куда то води.

У Србији, нема никакве сумње, бизнис у образовању добија крила. Начелно, овоме нема шта да се приговори. Али, отворено је питање како се ова област законодавно уређује, како се поштује закон, како се окреће новац у образовању, какве су последице профитне логике у образовању. А најважније питање је евалуација таквог образовања. Дакле, *какав је квалитет* новог система високог образовања? Какав је исход борбе за профит и борбе за иновирање студија и наставничке делатности? За сва ова питања одговорност треба да преузме држава као институција која треба да брине о општем интересу друштва. Морамо имати стално на уму околност да образовање може доспети у руке добрих и рђавих људи а да су последице таквог исхода од далекосежног значаја за квалитетан развој друштва.

Закључак. Развој српског универзитетског образовања је повезан са противречним процесима: неки делови високог образовања се развијају а неки регресирају. Борба за аутономију универзитета није била чисто академска већ је у век била повезана са интересима идејнополитичких снага друштва. Захтеви за аутономијом били су повезани са одбраном или критиком политичких елита на власти или опозицији. У времену транзиције, нагло је избио критеријум тржишта у области образовања. Унапређивање наставе је потиснула брига за зарадом. Иновативан педагошки и наставни рад универзитетског професора у савременим условима суочен је са крупним противречностима између потпуне посвећености научном знању, вештину преношења разних знања и система вредности и јурњавом за зарадом и променом значења појма студирање (масовност, диплома као циљ а не знање). Уколико се не реafirмише иновација у раду универзитетског наставника, процеси деградације ће постајати све разорнији.

Окосницу развоја универзитетског образовања треба тражити у квалитету наставног процеса. Српски универзитете ће остати на периферији модерног образовања уколико не изгради чврсте критеријуме квалитета наставе. За тако нешто је потребно успоставити иновацијске критеријуме за стручнопедагошки рад наставника, ослободити се туторства профитне логике у образовању, отворити се према врховима светске науке, знања и технологије, пратити потребе тржишта рада, објединити стручне, социјалне и културно-цивилизацијске функције образовања.

Литература:

1. Avramović, Zoran (2003): *Država i obrazovanje*. Beograd: Institut za pedagoška istraživanja
2. Avramović, Z. (2008): *Da li je društvo znanja novi tip društva*, Beograd: Sociološki pregled, br. 1.
3. Avramović Zoran, Dejan Stanković, Vujačić Milja (2008): *Kvalitet didaktičkih znanja nastavnika*, u: Djurdjica Komlenović (ur.), *Kvalitet i efikasnost nastave*, Beograd: Institut za pedagoška istraživanja.
4. Avramovic, Zoran (2012): *Univerzitet – najdragoceniji kapital Srbije?*, u Bojan Dimitrijević (ur), *Obrazovanje i savremeni univerzitet*, br.3, (234-246), Nis: Filozofski fakultet,
5. Avramović, Z. (2011): *Tradicija i izazovi modernizacije srpskog obrazovanja* str.355- 367 u *Zborniku Tradicija, modernizacija, identiteti*, Niš: Filozofski fakultet
6. Brdar M. (2014): *Nauka i istina*, Institut društvenih nauka, Beograd, Centar slobodarskih delatnosti, Kragujevac,
7. Vlahovića, B. (1994): *Transfer inovacija u obrazovanju* , naučna knjiga, Beograd
8. Derida, Ž. (1993): *Razgovori*, Novi Sad: KZ
9. Đorđević, J. (1992): *Svojstva univerzitetskih nastavnika*, Beograd: Naučna knjiga
10. Kostović, S.(2005): *Vaspitni stil nastavnika*, Novi Sad: Filozofski fakultet
11. Gordon, T (1998): *Kako biti uspešan nastavnik*, Beograd: Kreativni centar
12. Sergejev, D. (1972): *Za novi univerzitet*, BIGZ, Beograd,
13. Milanović-Nahod, S. Spasenović, V. (2002): «Šta treba menjati u našim školama», u zborniku (ur. Z.Avramović, S.Maksić) *Izazovi demokratije i škola*, Beograd: IPI
14. Veber, M. (1998): *Duhovni rad kao poziv*, Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Sremski Karlovci
15. *Dva veka obrazovanja* (2004) (Zbornik, priređivač Z.Avramović), Beograd: IPI
16. Bjelohradski, V. (2000): *Antinomije globalizacije: prosveteno društvo* *Reč*, 58/4.157-179
17. Pečjulić, M. (1989): *Univerzitet budućnosti*. Gledišta, 1, 126-142. Beograd
18. Ratković, M. (2004): *Visoko školstvo na prektemnici*, Beograd: *Učiteljski fakultet*
19. *Reforma visokog obrazovanja u Srbiji* u *Kvalitetno obrazovanje za sve – put ka razvijenom društvu*, Ministarstvo prosvete i sporta, (2002) str.281-305
20. Nenadić Mile.1997. *Novi duh obrazovanja*, Beograd: Prosveta.
21. Miladinovic, Slobodan. (2010): *Univerzitet za ostale namene*, NSPM, dostupno: <http://www.nspm.rs/kulturna-politika/univerzitet-za-ostale-namene.html>

PROBLEM INNOVATIVE IN THE PROFESSIONAL SKILLS OF A UNIVERSITY LECTURER

Summary: The author analyzes the pedagogical and didactic crisis of innovative activity of university professor. From an innovative point of view, the fundamental skills of academic as a university lecturer are being considered. In contemporary high education there is an out-of-sight starting point idea of university as community professor and students. The meaning of study are changed. First, come up a crisis epistemological principle of science (pragmatism, profitable, specialization, ideology). Second, profit orientation has strong impact on the university vocation. In that sense, innovative effort into university profession, for example, notion of teaching, way of assessment, relation to students, and attitude towards exam literature, lose motivation. From theoretical point of view, the key concepts are from sociological and pedagogy science. Method is theoretical and analyses critical new tendency in high education in Serbia. Arguments are theoretical and logical. Literature is relevant. In the conclusion, the author focuses on innovative as creative relation toward tacit knowledge, changed concept of study, complete dedication to scientific knowledge and reaffirm classic idea of university.

Key words: University, innovative, pedagogical and didactic work, teaching